

USTEAK, USTEL!

Immigrazioari buruzko oinarritzkoa...

1. Immigrazioa fenomeno iragankorra al da?

Ez dirudi, eta halaxe berresten dute migrazio-gaietako aditu handi guztiek. Euskadin behintzat ez da iragankorra, non ez den, esaterako, *koronabirusaren* edo antzeko ustekabeko fenomeno baten ondorioz kataklismo ekonomiko bat gertatzen. Arrazoizko logika baten ikuspegitik, Europaranzko immigrazioa areagotuz joango da, eta lehenik eta behin, oinarritzko ezaugarri bat izango du, alegia, gure beharren arabera aukeratutako immigrazioa izango dela. Bigarrenik, ezin dugu ahaztu, Nazio Batuen Populazioaren Dibisioaren aurreikuspen guztien arabera, Afrikako biztanleria orain halako lau izango dela mendearen amaierarako, eta, beraz, 4.300 milioi pertsona inguru izatera iritsiko dela. Orain 1.247 milioi dira. Hala ere, demografiari buruz dugun ezagutzaren arabera, mendearen amaiera aldera munduko biztanleria kopurua murrizten hasiko da.

2. Benetan guk aukeratzen dugu immigrazioa? Dei-efektua edo behar-efektua?

Bai horixe. Futbolean bezala da hau: Athletic-ek izan ezik, gainerako taldeek behar dutena bilatzen eta aurkitzen dute, dagoen lekuan dagoela ere eta norberaren ahalmen ekonomikoaren arabera. Ezin da ukatu *dei-efektua* antzeko zerbait gertatzen dela, baina betiere *behar-efektua* baten ondorioz: zer behar duzun, horretarako dei egiten duzu. Glovo edo Uber enpresen funtzionatzeko era, gutxi gorabehera. Euskadin Latinoamerikako emakumeak eskatzen ditugu, familiaren eta zaintzaren arloko beharrak asetzeko, eta gizon latinoamerikarrak zerbitzuen sektorerako. Europako erdialdeko pertsonak ere bilatzen ditugu industria-sektorerako, esaterako Goierri, Gipuzkoan. Txinako biztanleria autorregulatu egiten da. Afrikarra: 1) Afrikako iparraldekoa hona iristen da hurbil dagoelako eta interes nahiz konpromiso ugari lotzen gaituztelako; eta 2) Saharaz hegoaldeko, hemen sareak dituzten ausartak iristen dira.

3. Beraz, Euskadin immigrazioa egiturazko fenomeno dela onartzen al dugu?

Hala onartu beharko genuke. Ez da gustu edo gogo kontua. Egitatea da. 2019an, Euskadin atzerriar

jatorriko 225.000 lagun inguru daude. Zer esan nahi du horrek?:

- ✓ Euskadin jaiotako 16.000 ume inguruk oraindik atzerriko herritartasuna dutela,
- ✓ dagoeneko badirela 71.000 lagunetik gora atzerrian jaio eta herritartasun espainiarra dutenak, eta
- ✓ atzerrian jaio eta atzerriko herritartasuna duten beste 145.000 lagun bizi direla Euskadin.

		Sorlekua	
		Espainia	Atzerria
Nazionalitatea	Espainiarra	1.976.354	71.215
	Atzeritarra	16.204	135.315

Hemen jaio eta oraindik atzerriarrak diren pertsonak egoteak, eta beste pertsona batzuek atzerrian jaio eta hemengo herritartasuna izateak, adierazten digute aurrean dugun biztanleriak hemen finkatzea erabaki duela, gehienek betirako. Egitate hori onartu behar dugu errealitatearen datu huts eta oinarritzkoa den aldetik, errealitatea beti nagusitzen baita. Errealitate hori zenbat eta lehenago onartu, hobeto kudeatuko ditugu harrerarako eta finkatzeko prozesuak, eta orobat dibertsitatea.

4. Askotan entzuten da lelo hau: "Guk ere garai batean alde egin genuen beste herrialde batzuetara, baina desberdina zen, legez joaten ginelako, jatorrian lan-kontratua lortuta". Zer esan daiteke hori entzutean?

Bada, dirudienez, ez zen hala izan zehazki. Lan Ministerioaren datuen arabera, 1960 eta 1965 bitartean, emigrazioaren % 51 librea edo klandestinoa izan zen. Hau da, paperik gabekoa, edo ilegala, arrunki esan ohi denez. Jatorrian kontratua lortuta baino gehiago, helmugako herrialdean dagoen norbaitek hitzemandako kontratuarekin emigratzen du jendeak. Jatorriko herrialdean alde egiteko zain dagoen pertsonak helmugan dagoen ezagun baten deia jaso ohi du. Semaforoa berde dagoela esaten dio, eta kontratatzailearekin hitz eginda dagoela. Semaforoa gorri dagoenean, ez da deirik izaten.

5. Etorkinak zergatik ez dira etortzen beren jatorrizko herrialdetik bizileku-baimena aldean dutela?

Etorkina hona bisa batekin etorri eta, hemen egonda, bizileku-baimena lortzeko, Atzerritarrei buruzko Legeak ezartzen dio egiaztatu behar duela baliabide ekonomiko aski duela hemen egon bitarteko gastuak eta bere herrialdera itzultzekoak ordaintzeko; bere gastuak eta, kasua hori bada, bere ahaideen gastuak ere, zenbateko hauek ezarrita: hileko mantenurako OAEAP (IPREM) indizearen % 400 (2.151,36 €), eta ahaide bakoitzaren mantenurako OAEAParen % 100 (537,84 €). Horri esaten zaio irabazi-asmorik gabeko bizilekua.

6. Etorkinak zergatik ez dira etortzen beren jatorrizko herrialdetik lan-baimena aldean dutela?

Etorkina hona bisa batekin etortzeko eta, hemen egonda, bizileku- eta lan-baimena lortzeko, enpresaburu batek kontratu bat egin behar dio. Gainera, enpleguaren egoera nazionalak ere badu zerikusia etorkin hori kontratatatzeko aukerarekin, izan ere, baldintza hauetako bat bete behar da:

- 1) Enpresan bete behar duen eginkizunak agertu behar du betetzen zailak diren eginkizunen katalogoan¹, Estatuko Enpleguaren Zerbitzu Publikoak hiru hilean behin ezartzen duena.
- 2) Egiaztatu behar da lanpostu hori ezin dutela bete hemengo nazionalitatea dutenek edo bizileku- eta lan-baimena duten atzerriko pertsonak.
- 3) Baimen horren hartzaileak Espainiak nazioarteko itunak sinatuta dituen Estatu bateko herritarra izan behar du (paradoxa da baina, halako herrialdeak bi bakarrik dira: Txile eta Peru).
- 4) Atzerritarrei buruko Legeak jasotzen dituen egoeretakoa batean dagoela egiaztatu behar du, esaterako Espainian bizi den eta bizileku-baimena berritua duen baten ezkontidea edo seme/alaba izatea, edo bere kargu izatea espainiar nazionalitatea duten aurreko ahaideak edo ondorengoak.

Azkenik, legeak ezartzen duenaren arabera, lan-kontratuan zehaztutako baldintzak indarreko legediak ezartzen dituenak izango dira. Lanaldi partzialeko kontratua bada, adibidez, haren lansaria lanaldi osoari eta urte osoko konputuari dagokion lanbide arteko gutxieneko soldataren parekoa edo altuagoa izango da.

Oso zaila da enpresaburu bat beste herrialde batean dagoen eta berak ezagutzen ez duen pertsona bat

kontratatzeko prest egotea, eta legeak ezarritako tramite guztiak egiteko gogoia izatea ere ez da erraza, izan ere, horrek paper asko egitea eta luze itxoitea dakar. Horregatik, etorkin gehienak egonaldiko bisa batekin iristen dira hona (turista gisa), ondoren arauz kanpoko egoera administratibo batera igarotzen dira, eta, ondoren, baimena lortzen saiatzen dira legeak jasotzen dituen salbuespenetako bideren batetik.

7. Etorkinek lanpostuak kentzen dizkiete espainiarrei?

Hori da immigrazioari eta lan-merkatuari buruz hitz egiten denean gehien ateratzen den mitoetako bat. Baina, oro har, esan daiteke etorkinek ez dietela enplegurik “kentzen” espainiarrei. Egia da zenbait kasutan etorkinak (adibidez, europar jatorrikoak eta kualifikatuak) espainiarrekin lehian ari direla, baina etorkin gehienek betetzen dituzten lanpostuak lan-baldintzarik okerrean dituzten sektoreetakoak izaten dira eta, beraz, haien enpleguak espainiarrenen osagarriak dira, espainiarrak lan-baldintza hobeak dituzten sektoreetara joaten baitira.

Atzerritarrek ez diete espainiarrei lanposturik kentzen, eta hori frogatzeko, **esan daiteke atzerritarren enplegu-tasa handitzeak ez duela berekin ekarri espainiarren langabezia handitzea**. Are gehiago, esan daiteke, 2008ko krisialdia lehertu zenean, Espainiak historian inoiz izan duen etorkin kopururik handiena zuela, eta horrekin batera, espainiarren langabezia-tasa Espainiako azkenaldiko historia ekonomikoko txikiena zela.

8. Zein da 2030erako aurreikuspena, migrazioen ikuspegitik?

Bada, gizarte zahartuagoa eta kultura-anitzagoa. Eustat-ek 2031rako egindako proiektzio demografikoaren arabera (2020), 65 urte baino gehiagoko biztanleen ehunekoa, biztanle guztiekiko, gora egingo du % 22,8tik % 28,2ra. Hau da, ia-ia 6 puntu egingo du gora. Gorakada hori antzekoa izango da gizonen zein emakumeen kasuan; Euskadiko gizonen zein emakumeen artean, 65 urtetik gorakoek % 20 egiten zuten 2020an, eta % 25,4 egingo dute 2031n. Emakumezkoen buruzko datuak antzekoak izango dira: Euskadiko emakumezkoen % 25,4 ziren 65 urtetik gorakoak 2020an, eta % 30,8 izango dira 2031n. Datu horiek guztiak argi adierazten dute **gure gizartea gero eta zaharragoa dela**.

9. Zer dira “zaintza-kate globalak”?

Euskadin, XXI. mendean **migrazio-fluxuen kopuruak gora** egin du; gehienak, lehen ere esan dugunez, Hego Amerikako edo Afrika iparraldeko herrialdeetatik etorritakoak. Gero, fluxu horiek beste leku batzuetatik etortzen hasi ziren, hala nola Ekialdeko Europatik, Saharaz hegoaldeko Afrikatik eta Amerikako eta

¹ (<https://www.sepe.es/HomeSepe/empresas/informacion-para-empresas/profesiones-de-dificil-cobertura/profesiones-mas-demandadas.html>).

Europako gainerako herrialdeetatik. **Oso migrazio feminizatua da, eta haietako asko zaintza-sektorean hasi ziren lanean**; horrek berekin ekarri du eragin globaleko zaintza-kudeaketa.

“Zaintza-kate globalak” kontzeptua Arlie Hochschild-ek erabili zuen lehenbizikoz, honako hau adierazteko: “munduko hainbat tokitan dagoen jendearen arteko hartu-emanak, oinarri dituztenak zaintza-lanak, soldatapekoak zein soldataz kanpokoak”. Gerora, beste egile batzuek honela definitu zuten kontzeptua: “bizimoduari eutsi ahal izateko osatzen diren kate transnazionalak, zeinetan etxeetan zaintza-lanak batzuetatik besteetara transferitzen dituzten, botere-ardatzak baliatuta, hala nola generoa, etnia, gizarte-klasea eta jatorria”. Kontzeptu horren baitan, aztergai dugun fenomenoaz azaltzen laguntzen duten funtsezko hiru dimentsio batzen dira: zaintzen kudeaketa, migrazioak eta generoa.

2000. urtearen erdialdeaz geroztik, European hainbat azterlan egin ziren, zaintza-lanen erregimenen eta emakumezkoen migrazioen arteko loturak aztertzeko. Azterlan horiek agerian utzi zuten familiak zuzenean kudeatutako prestazio ekonomikoek sustatu zutela etxeko langileak kontratatzea, etxean zaintza-lanak egiteko.

Testuingurua halakoa izanik, zaintza-laneko sektore batean sartzen den emakume migratzailea –jakinik sektore horrek gizartearen onespén gutxi duela, erregulazio prekarioa duela eta babesgabetasuna handia dela– hiru arrazoiengatik diskriminatzen da: emakumea, pobrea eta etorkina izateagatik. Sonia Parellak honela adierazi zuen, oso ongi adierazi ere: diskriminazio hirukoitza, gizarte-klasea, generoa eta etnia direla-eta.

10. Zein dira aktiboagoak, alegia, zein sartzen dira neurri handiagoan lan-merkatuan: espainiarrak ala etorkinak?

Zalantzarik gabe, etorkinak. 2019aren amaieran (Biztanleria Aktiboaren Inkestaren arabera, hori baita Espainiako lan-merkatuaren errealitatea ezagutzeko iturri estatistikorik onena) 16 urtetik gorako espainiarren % 57 lan-merkatuan zegoen, lanean edo lan bila (horiek dira biztanleria aktiboa deitzen dena); baina etorkinen artean ehuneko handiagoa zen: % 71 hain zuzen, hau da, 14 puntu espainiarren gainetik. Eta hori berdin gertatzen zen gizonen nahiz emakumeen artean. **Datu horiek argi eta garbi erakusten dute etorkinak lanera etortzen direla Espainiara.**

Egoera oso antzekoa da EAEn. 2019an, 16 urtetik gorako euskal biztanleen % 55 lanean edo lan bila zebilen, eta EAEn bizi ziren etorkinen artean, % 70. Eta hemen ere, berdin gertatzen zen hori gizonen nahiz emakumeen artean, beheko taulan erakusten denez.

Jarduera-tasa (hala deitzen zaio lan-arloko adierazle horri) handiago horren arrazoietakoa bat da etorkinak gazteagoak direla espainiarrak baino, baina adin-talde askotan ere jarduera-tasa handiagoak dituzte.

		Guztira	Gizonezkoak	Emakumezkoak
Espainia	Espainiarrak	57	62	52
	Atzerritarak	71	80	64
EAE	Espainiarrak	55	59	52
	Atzerritarak	70	78	62

11. Beraz, altua al da atzerritar jatorriko etorkinen jarduera-tasa, eta atzerritar jatorriko etorkinek zer zailtasun dituzte lan-merkatuan?

Bai. % 77koa da, Etorkin Atzerritarrei buruzko Inkestaren arabera (EABI). Datu guztiek erakusten dutenez, atzerritar jatorriko etorkinek problema bereziak dituzte lan-merkatuan: langabezia eta prekaritate handiagoa, lanean errotazio gehiago, zailtasun bereziak lan-baldintzetan, etab.

12. Zein dira enplegua aurkitzeko oztopo nagusiak atzerritar jatorriko etorkinentzat?

Oztopo nagusiak kualifikazioarekin eta esperientziarekin daude lotuta, oraindik ere. Hala, % 26,7k prestakuntza-maila aipatzen du enplegua eskuratzeko mugatzat, eta % 32,6k lan-esperientzia. Kualifikazioaren arlo honetan, tokiko hizkuntzen (euskara eta/edo gaztelania) jakintza-maila ere aipatzen du % 21,8k. Adina ere oztopo esanguratsua da: aztertutako langabeen % 17,2k aipatzen du. Familiako kargak ere sarri aipatzen dira (% 10,9k).

Jatorriz atzerritar direnek bi oztopo berezi dituzte. Lehenengoa, **administrazio- edo lege-egoera**: % 15,4k ditu horrekin lotutako eragozpenak. Bigarrenagoa jatorriarekin dago lotuta: etorkin langabeen % 18,1k aipatzen du **jatorrizko herrialdearekin** lotutako zailtasunak dituela enplegua lortzeko.

13. Etorkinek jasotzen dutena baino ekarpen handiagoa egiten al diote diru-kutxa publikoei?

Bai, hala egiten dute. Entzuten eta esaten direnen kontrara, ekonomia- eta zerga-azterketa ugari erakutsi dute immigrazioak ekarpen handiagoa egiten duela zergetan ongizate-sistemaren zerbitzuetatik jasotzen duena baino. Euskadin, zehazki, ekonomia-krisi betean Ikuspegik egindako azterketa batek (2016) argi eta garbi erakutsi zuenez, 2008ko ekonomiaren oparoaldian, 71 milioi euroko superabita izan zen, eta, 2012an, ekonomia-krisi betean, 38 milioi eurokoa. Azterketa, gainera, testuinguru kontserbadore bat kontuan hartuta egin zen, eta azterketa egiteko datu fidagarriak eta ofizialak baliatu ziren.

14. Baina behartsuagoak badira, nola daiteke ekarpen handiagoa egitea?

Egia da atzerritik etorritako biztanleriaren pobrezia-tasak handiagoak direla biztanleria osoarenak baino.

Hala ere, haiek zer ekarpen egiten duten eta zer jasotzen duten pentsatzen jartzen garenean, gizarte-laguntzak soilik hartu ohi ditugu kontuan, baina kalkulu horretan beste hainbat partida ere sartzen dira, hala nola etxebizitza, hezkuntza eta osasungintza. Osasungintzan eta hezkuntzan, gastuan duten eragina txikiagoa izan ohi da. Nolanahi ere, jasotzen dutenari soilik erreparatzen badiogu, ez dugu aintzat hartzen zer ekarpen egiten duten, eta hori izan ohi da harrera-gizartetik begiratzeko modua.

15. Zer da Egonkortasun *continuum* delako hori?

Nazioarteko migrazioen alorreko testu espezializatuetan behin eta berriz adierazi dute egonaldiaren iraupena (aldagaia) erabakigarria dela integrazio-prozesuan. Beste modu batera esanda, **zenbat eta egonaldi luzeagoak, orduan eta integrazio-adierazle hobeak eta alderantziz**. Joera hori erreferentziatzen hartuta, eta kontuan hartuta atzeritar jatorriko pertsonentzako **Espanian dauden izapide administratibo eta legal** gehienak lotuta daudela, baita ere, egonaldiaren iraupenarekin, egonkortasun-*continuum*ak bi aldagai horiek hartzen ditu aztergai.

Horren arabera, egonaldiaren iraupena zenbat eta luzeagoa izan eta egoera administratibo eta legezkoa zenbat eta hobe izan, orduan eta egoera hobean egongo da, *a priori*, atzeritar jatorriko pertsona. Horregatik adierazten da *continuum* hori eskailera gisa, lineala eta goranzkoa, eta han jasotzen dira gizarteratze-prozesuaren barruko egoerak eta kategoriak.

16. *Spin-off* bat... Zenbateraino kezkatu behar gaitu administrazio-egoera irregularrak?

Irregularitasunaren gaiak oihartzun handia du etorkinen kolektiboaren integrazio-prozesuei buruzko azterketetan, bai eta jendearen iritziaren pentsamoldean ere. Gaur egun, bizileku-baimenik gabeko pertsonen kopurua ez da handia, % 15- % 20 artekoa dela esan genezake. Azken hiru edo lau urteetan ehuneko horrek gora egin du, krisi-garaikoaren aldean. Hori txarra al da? Bada, ziur asko erantzun onena da esatea ez dela ez txarra eta ez ona... Migrazio-fluxuen ondorio da hori.

Irregularitasun-egoera, egonkortasun-*continuum*ean agerian geratu denez, oso lotuta dago egonaldi-iraupenarekin, eta, bereziki, hasierakoarekin. Beraz, gaur egun, migrazio-fluxuak —etorrerak— hazi egin diren garaian, normala da irregularitasun-egoeren kopuruak gora egitea. Eta atzeraldi-garaietan, berriz, behera egitea. Eta ez egoera hobe edo kaskarragoa delako, baizik eta fluxuak moteldu egiten direlako.

Hala, atzeritarren alorreko legeak eragin du irregularitasun-epea kasik derrigorreko epea eta etorrerari lotutakoa izatea. Baina, aldi berean, bada azpimarratzeko moduko daturik: gehienek legeko

egoera lortzen dute denboraren joanean, eta oso etorkin gutxiri bihurtzen zaie kroniko hasierako gizarte-egoera ahula. Egoera hori kroniko bihurtu zaien kopurua handia balitz, izango litzateke, bai, kezkatzeko modukoa. Gaur egun, ez da horrelakorik gertatzen.

Paradoxa badirudi ere, irregularitasun-egoeran dauden kopuruak gora egiten duenean, batez ere adierazten du Euskadiko ekonomia- eta lan-egoera ona dela, eta ez hainbeste, atzeritar jatorriko etorkinen kolektiboa egoera ahulean edo ez hain ahulean dagoela.

17. Ba al da kolektiborik, abantailazko salbuespenik duenik?

Bai, DBEak arreta berezia jartzen du bizitza-proiektu berri bati heldu behar dioten kolektibo kalteberenetan, eta sisteman sartzea errazten die. Esaterako, dibortziatu edo banandu ondoren bizilekua aldatu behar duten pertsonak, etxegabetuak, **genero-indarkeriaren** biktimak, adingabeko seme-alabak beren kargura dituztenak... Horiek dira lehen aipatu diren bizikidetz-unitate **bereziak**, aldi batez ezaugarri bereziak dituztenak, eta haientzat, DBEaren sistemara sartzeko baldintza batzuk leundu egiten dira.

Ondo ulertzeko, imajina dezagun genero-indarkeriaren biktima izan den emakume bat, diru-sarrerarik ez duena: gurasoen etxera itzuli da eta haiek lanean ari dira. Hara, bada, emakume hori **unitate berezitzat** hartzen da, eta, bi urtez, haren gurasoek osatzen duten bizikidetz-unitatetik bereizten da (gogoratu bizikidetz-unitateak ahaidetasun-harremanetan oinarritzen direla, eta, baldintza normaletan, guztiek bizikidetz-unitate bakarra osatuko luketela). Dударik gabe, inguruan familia edukitzea da egokiena indarkeriaren biktima batentzat, baina senideak etxean hartzen dituzten pertsonen zama ekonomikoa arindu egin behar da, kasu honetan haren gurasoena, aldi batez bada ere. Edo pentsa ezazu alderantzizko kasua: zure gurasoak DBEa kobratzen ari dira, eta zu, dibortziatu berria, etxera itzuli zara, soldata on batekin. Bi bizikidetz-unitate bereizten dira, gurasoek DBEa kobratzen jarraitu ahal izateko —izan ere, bizilekuaren arazoa duzu, besterik ez, eta haiek aldi batez hartzen zaituzte beren etxean—.

18. Baina DBEan gehienak etorkinak dira, ezta?

EAEn 2,2 milioi pertsona daude, gutxi gorabehera, eta horietatik 90.000 mila baino gehiago dira DBEaren onuradun, alegia, biztanleriaren % 4tik gora, eta horietatik zati bat etorkinak dira. Askotan konparatzen da DBEan dauden etorkinen proportzioa biztanleria osoan duten portzentajearekin, baina konparazio okerra da; Euskadin kalteberatasun-egoeran dagoen biztanleriarekiko duten

portzentajearekin konparatu behar da, eta talde horretan gehiengo nabarmena dira etorkinak.

Hala ere, DBEa jasotzen duten gehienak bertako jatorriko pertsonak dira, eta etorkinak asko direla egia bada ere, gehiago dira **guraso bakarrez eta adingabeko umeez osatutako familiak; izan ere, azken azterlanen arabera, era horretako familia gero eta gehiago dago pobrezia-taldeetan eta pobrezia-arriskuko taldeetan.**

“Gehiengoa” esanda erdiak baino gehiago direla ulertzen badugu, esan daiteke gehiengoa **emakumeak** direla, zoritxarrez pobrezia emakumeak jotzen baititu gehien, Euskadin eta mundu osoan.

19. Baina etorkinak kronifikatu egiten dira DBEan...

EZ! Zabaldua egon liteke ikuspegi hori sozialki, baina **kalteberatasun-egoeran** dauden pertsonak dira kronifikatzen direnak. Gaur egun EAEn % 10etik beherako langabezia-tasa dugu, eta 2018ko iraupen luzeko langabezia-tasa % 6koa zen; horrek erakusten digu zenbat pertsona dabilzan enplegu-bilaketa aktiboan 12 hilabetez baino gehiagoz. Pertsona horiek langabeziaren prestazioa jasotzeko aukerarik gabe geratzen diren unean, DBEa eskuratzen saiatu behar dute, aurrera atera ahal izateko gutxieneko diru-sarrerak bermatzeko. Profil horretan ugari dira 55 urtetik gorako pertsonak, emakumeak ere asko, eta, bistan denez, etorkinak ere bai.

Administrazioek kalteberatasun handiko kolektiboen enplegua sustatzeko berariazko programak eskaintzen dituzte, eta programa horietan sartzen dira DBEa jasotzen duten pertsonak eta iraupen luzeko langabeak. Enpleguaren sustapenean lan egin behar da, batez ere kalitateko enplegua sustatuz, baina gaur egun adituen artean eztabaida bizia dago enplegu-mota horren bideragarritasunari buruz, DBEaren beraren existentziatik harago ere.

20. Dei-efektua eragiten al du DBEak?

Migrazioaren arloko adituen esanetan, zentzugabekeria da efektu hori eragiten dela ziurtasunez baieztatzea, baldin eta aldi berean egiaztatzen ari bagara Euskadiko immigrazioaren portzentajea Espainiakoa eta gure inguruko lurraldeetakoa baino txikiagoa izan dela beti. Bi datu horiek ez datoz bat. Oso litekeena da etorkinak beste migrazio-asmo batekin etortzea, eta haien zatik babes sozialak ez izatea lehen mailako irizpidea. Beste gauza bat da, bizileku-herritartasunarekin lotuta, behin hemen kokatu eta lanean hasi ondoren, etorkinek hemengo bertako jendeak dituen eskubide berak izatea. Migrazio-gaietako lehengo aditu horiek berek diotenaren arabera, dei-efektuak baino eragin handiagoa du gizarte hartzailearen **premia-efektuak**; izan ere, ikusi besterik ez dago zer sektoretan dauden

enplegatuta etorkinak: etxeko nahiz zaintzako zerbitzuetan eta zerbitzuen sektorean, hain zuzen ere.

21. Eta hainbeste kultur aniztasunarekin, hainbeste desberdintasunekin ... azkenean oso gizarte zatikatua izango dugu, ezta?

Gizarte baten kohesioa ez dago kideak kulturalki antzekoak edo berdinak izatearen mende. Kohesio sozialak zerikusia du demokrazia handiagoa edo txikiagoa izatearekin, berdintasun sozioekonomikoarekin eta parte-hartze politikoarekin. Izan ere, atzera begiratzen badugu, biztanleriaren antzekotasun kulturala bilatu duten ereduak dira tentsioak eta hausturak sortu dituztenak. Epe ertain eta luzean, gizarte anitzenak dira oparoenak.

22. Euskadiko etorkinek nahiago izango dute Estatuko nazionalitate nagusira, hau da, nazionalitate espainiarrera egokitzea, eta horrek kalte egingo dio euskal identitate nazionalari.

Gogoan izan behar dugu hemen aintzat hartzen ditugun etorkin gehienak familia-gabezia handiek bultzatuta etorri direla, beren oinarritzko premiei dagokienez, edo jazarpenak bultzatuta, horri hemen irtenbide egokia aurkitzeko itxaropenarekin. Normala da, Espainiara etorritakoan, egoerarik egokienean kokatu nahi izatea, itxaropen hori egia bihurtu dadin. Horixe egingo genuke guztiok. Horixe egin dute euskaldun askok historian zehar. Ez dugu ahaztu behar emigrazio-arloan dugun historia zabala, penintsula barruan eta beste herrialde batzuetara, ia industrializazioa finkatu zen arte. Horregatik, etorkin batzuentzat, Espainia eta, zehazki, Euskadi, beste estatu batzuetara igarotzeko bide soil bat baino ez da. Beste batzuentzat, Espainia barruan aukera onenak eskainiko dizkien lekua bilatzea da. Batzuetan, autonomia-erkidego batean finkatzeko informazioarekin eta kontaktuekin etortzen dira. Beste batzuetan, berriz, etorri ondoren erabakitzen dute; horrela, Euskaditik beste erkidego batera joan daitezke (euskal gazte askok egiten duten bezala), edo, alderantziz, Euskadira etor daitezke. Gogora dezagun: etortzen badira, gehienak, “lan-merkatuan” behar ditugula antzematen dutelako da: beren beharra betetzen dute, gurea ere betez.

23. Azken batean, horrek esan nahi du euskal nazioa ez zaiela interesatuko eta nahiago izango dutela hemen oinarritzko sustraiak bakarrik izatea, ez euskalduntasuna, Espainiako eremuan malgutasunez mugitzeko...

Arazoa konplexuagoa da. Dinamika horretan, euskaldunon artean eztabaidatzen dugun identitate nazionalaren gaia, ez da, bistan denez, haien lehentasuna. Baina oztopo garrantzitsutzat hartzen badute bakarrik hartuko dute kontuan euren mugikortasunean. Behin eta berriz diogu, kokaleku

egokia behar da, haientzat garrantzitsua izan dadin, eta orduan enpatiarik handiena sortuko dien helbide "nazionalera" hurbilduko dira.

Panorama horren aurrean, euskal identitate nazionala sendo bizi duen bertakoak pentsa dezake ez zaiola interesatzen migratzaileei aukerak eskaintzea. Orduan, lehen egin dugun galdera bat egin beharko litzateke: zer motatako identitate nazionala sortu nahi du? Bere baitan eta bere interesetan erabat autozentratutako identitate bat ala identitate ireki bat? Gogoan izan, etikoki, besteen aurrean eta geure buruaren aurrean, identitate partikular bat defendatzeko justifikazioa dugula, baldin eta identitate hori bidegabekoa ez bada beste identitate batzuekin, eta modu horretan eta elkartzunez bizi badugu. Behar duten migratzaileei laguntzea, harrerako gizartea izanik, baita "probetxurik" ateratzen ez bada ere (adibidez, igarobidean daudenei arreta egokia ematea), ez da pertsona horiekiko gizatasun-betebeharra bakarrik, norberaren nortasuna sendotzeko bide etikoa ere bada. Kontrakoa, "Euskadi, lehena", ezagutzen dugun "Amerika, lehena" negargarria kopiatzea da, azken batean, indartsuen nagusitasunean oinarritzen dena.

Horrek, Euskadin finkatuta bizi direnekin zuhurrak, malguak eta pedagogikoak izatea eskatzen du, haiek "betebehar identitario" gisa (adibidez, euskararen erabilera) hauteman dezaketena planteatzeko orduan: ez zaizkie blokeatu behar beren beharrak asetzearekin zerikusia duten aukerak; saiatu egin behar da betebehar gisa ez ditzaten hauteman, gizarteratzeko bide egokiago gisa baizik; behar dituzten laguntzak eskaini behar zaizkie; horiek egiteko uneak bilatu behar dira (euskalduntzeari erabat irekitzekoa, gehienentzat, eskolan egin beharko da, seme-alabekin batera). Berriz ere, horrelako estrategietan lotuta doaz giza eskubideekiko errespetua eta identitatearen sendotasun morala finkatzea. Dinamika horiekin finkatutako kolektibo etorkin batek aldatu egingo du hasierako galdera pragmatikoa –Non ditut beharrak asetzeko aukera gehiago?–, eta sustraitzeko nahi eta erabakiekin lotutako beste hau egingo du: non geratu nahiko nuke?

24. Immigrazioa oztopo izan al daiteke euskararen garapenean?

Bai, baina batez ere aukera bat da. Hasteko, eskolatzeko adinean dauden ikasle ia guztiak beren ereduak sartu dira sare normaletan, eta, beraz, euskararekiko harremanak dagoeneko egin ditu, jatorriz euskalduna ez den beste edozein sektorek bezala. Aukera hori gizarte hartzaileko hizkuntzak ikastearekin lotuta dago, eta horrek inklusio arrakastatsua errazten du. Hori oso garrantzitsua da bi hizkuntza ofizial dituen gizarte batean, presentzia oso desberdinarekin euskal lurraldeko zein eremutan bizi den kontuan hartuta. Errealitate soziolinguistiko konplexu horretan, euskara hizkuntza gutxitua izateak ahalegin handia eragin du

duela hamarkada batzuetatik hona erakundeek eta gizartearen aldetik euskararen normalizaziorako.

25. Eta eskolako ghettoei buruz, zer esan?

Ez genuke ghettoez inoiz hitz egin behar, ez baitira ghettoak. Ghettoak horrelako egoerekin alderatzea funtsezkoa da ghettoak esan nahi zuenaren larritasuna gutxiesteko. Bigarrenik, eskola-desberdintasunen fenomenoaren aurrean arreta erakartzeko ghettoak dituzten eskola-kontzentrazioen larritasuna azpimarratu nahi dugunean ere, praktikan konponbidea eragozten ari gara.

Ez dezagun ghettoez hitz egin, ez baitira ghettoak. Hitz egin dezagun atzerriko ikasleen kontzentrazioez; izan ere, horrelako egoerak eskola dagoen lekua erabakitzea dira, eta, beraz, etorkin asko dauden lekuetan, logikoa da ikastetxeetan ere halakoak egotea. Bizilekuak baldintzatzen ditu kontzentrazio horiek, ez zentroak.

Errealitate horretatik abiatuta, kontua da ikastetxe hori osaera horrek ez baldintzatzea eta beste edozein eskolen antzeko funtzionamendua izatea. Puztu nahi badugu esan dezakegu badiela beste zentro batzuk aberatsen kontzentrazioak direnak, edo are gehiago, okerragoa dena, atzeritik etorritakoekin edo beste gutxiengo batzuekin bat ez egiteko zentroz aldatzen den jendearenak. Ikastetxea aukeratzea ez da familia guztiei irekitako aukera bat. Normalean, beste esparru batzuetan bezala, ahal duenak aukeratzen du, ez nahi duenak. Horregatik, kontzentrazioetan baino gehiago, ikastetxe guztiek beren jardura eraginkortasunez garatu ahal izateko baldintzak ematen direla ikusi beharko genuke, aukera-berdintasunak ez ezik, posiziozkoa ere sortu aldera.

26. "Ikasle etorkinek ikastetxeko hezkuntza-maila jaistea eragiten dute".

Arrakasta akademikoa ez dago pertsonen jatorriaren mende, baizik eta politika publikoen, ikastetxearen ahalmenaren eta familien eta eskola-komunitate osoaren egoeraren eta inplikazioaren mende. Horregatik, eskola batzuetako batez besteko errendimendu txarrenak zerikusi handiagoa izan ohi du familien eta ikasleen klase ekonomikoaren desabantailarekin, jatorrizko ustezko kultura batekin baino. Jakina, hezkuntza-berdintasunik gabe ez da posible gizarte-berdintasuna, ezta epe luzearako kalitatezko bizikidetzak ere. Nolanahi ere, ikasgeletan immigrazioa fenomeno berria da, eta denbora eta baliabide gehiago behar dira.

27. Eta gai erlijiosoak, hain bateraezinak gara musulmanekin?

Printzipioz, ez. Kristautasunarekin eta judaismoarekin batera, hiru erlijio monoteista eta liburu-erlijio handienetako bat da. Are gehiago, antza handia dute.

Garai bateko diferentziaren batekin jaio ziren eremu berean. Izan ere, erlijio musulmanean figura kontsideratzen da, adibidez, Jesusena.

Benetan dena baino garrantzitsuagoa den beste kontu bat, iruditzen zaiguna da. Eta iruditzen zaigu alde handia dagoela eta bateraezina dela. Pertsona musulman askori ere gauza bera gerta dakieke kristautasunari dagokionez. Hala ere, Estatu espainiarrak islama errotze nabarmeneko aitortzat hartzen eta, de facto, gutxiengo erlijioso espainiartzat hartzen du 1989tik. Beraz, kontua ez da euskal gizarteak tradizioz izan duenaz bestelako erlijio-aitorpena duten pertsonak integratzea. Kontua da gizarteak eta estatuak erlijio hori euskal eta espainiar gizartearen parte gisa onartzea.

28. Zer iritzi du euskal gizarteak beloa erabiltzen duten emakumeei buruz? Emakume horiek besteek baino arazo gehiago al dituzte integratzeko?

Beloaren erabilerari buruzko diskurtsoa laxoagoa den edo ez den alde batera utzita, euskal herritarrek zapi islamikoa modu sinplistan lotzen dute pobreziarekin, hezkuntza edo prestakuntza faltarekin eta gizonarekiko mendekotasunarekin, eta horrek beste migratzaile batzuei baino gehiago zailtzen die integrazioa emakume musulmanei. Hezkuntza akademikoa jaso duten musulmanak kexu dira, beren eskubideei buruzko eztabaida beloa soilik oinarritzen delako; aldiz, gai garrantzitsuagoak, hala nola hezkuntzarako edo enplegurako sarbidea, bigarren mailan geratzen direla diote. Magrebetik eta Senegaldik etortzen diren emakumeen arazoa da askotan benetako "migratio-isolamendua" bizi dutela, eta horrek haien ikusezintasuna elikatzen duela. Askotariko diskriminazioak jasaten dituzte, eta aukera handiagoa dute lan-abusua edo sexu-abusua jasateko: emakumea izateagatik, atzerritarra izateagatik eta beltza izateagatik, zuria ez den beste kolore batekoa izateagatik edo musulmana izateagatik.

29. Beloa erabiltzea debekatzea zer da, arazoaren parte edo konponbidearen parte?

Ez da konponbidearen parte, emakumea erabat ikusezin bihurtzen duten muturreko bertsioetan izan ezik. Beloaren erabilera debekatzeak, **emakumeen autonomia gutxiesteaz gain**, muinetik desbidera dezake arreta-gunea: alegia, genero-berdintasuna lortzean jarri behar da arreta, eta horretarako, neska-mutilen hezkuntza sustatu behar da, gatazka espezifikoak desaktibatu eta etorkin musulmanen integrazioa errazte aldera elkarriketa eta bitartekaritza erabiliz, eta lan-, gizarte- eta partaidetza-arloetan baliabide egokiak emanez.

30. Zer diote eskuin erradikalek immigrazioari buruz?

Immigrazioaren aurkako diskurtsoa da eskuin erradikalen programetako puntu gogorrenetako bat. Alderdi horiek arazotzat hartzen dituzte etorkinak, lau ikuspegitik::

- 1) Mehatxua direlako ahalik eta nazio-identitate homogeneoena izateko.
- 2) Kaleetako kriminalitatearen eta segurtasun-faltaren iturri direlako.
- 3) Langabezia eragiten dutelako (Frantziako Fronte Nazionalak kanpaina bat egin zuen 1978an, lelo hau hartuta: "Milioi bat langabetu sobera dauden milioi bat etorkin dira").
- 4) Ongizate-estatuaz baliatzen direlako, eta, horrenbestez, bertakoentzat subsidio eta laguntza gutxiago daudelako.

3. eta 4. puntuei dagokienez, eskuin erradikaleko alderdiek "lehentasun nazionalaren" ideia proposatu dute (FNren "lehenik frantziarrak" ereduari jarraikiz); hau da, lehentasuna bertakoei ematea proposatzen dute hainbat arlotan: lana, etxebizitza, osasun-laguntza, etab.